

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет з підготовки іноземних громадян
Кафедра нормальної та патологічної фізіології

ПАТОЛОГІЯ ХВОРОБ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

(назва освітньої компоненти)

РОБОЧА ПРОГРАМА освітньої компоненти

підготовки першого Бакалаврського рівня

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 16 Хімічна інженерія та біоінженерія

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 162 Біотехнологія та біоінженерія

(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми Біотехнологія

(найменування освітньої програми)

спеціалізації (й) _____

(найменування освітньої програми)

Робоча програма освітньої компоненти «Патологія хвороб цивілізації» спеціальності «162 Біотехнологія та біоінженерія» освітньо-професійної програми «Біотехнологія» спеціалізації (й) _____ для здобувачів вищої освіти 1 курсу.

Розробники:

КОНОНЕНКО Надія, зав. кафедри нормальної та патологічної фізіології, д.мед.н., професор

РИБАК Вікторія, професор кафедри нормальної та патологічної фізіології, д.біол.н., професор

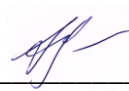
ЧІКІТКІНА Валентина, доцент кафедри нормальної та патологічної фізіології, к.біол.н., доцент

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри нормальної та патологічної фізіології

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Зав. кафедри _____ проф. Надія КОНОНЕНКО

Робоча програма схвалена на засіданні методичної профільної комісії з біомедичних дисциплін
Протокол від «01» вересня 2023 року № 1

Голова профільної комісії _____ проф. Надія КОНОНЕНКО

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус освітньої компоненти: вибіркова

Передумови вивчення освітньої компоненти: вивчення освітньої компоненти «Патологія хвороб цивілізації» формує у студентів здатність інтерпретувати причини, механізми розвитку та прояви найбільш поширених захворювань цивілізації, аналізувати, робити висновки щодо причин і механізмів функціональних, метаболічних, структурних порушень органів та систем організму при цих захворюваннях; забезпечує фундаментальну підготовку та набуття практичних навичок для наступної професійної діяльності провізора.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Патологія хвороб цивілізації» є загальні закономірності функціонування організму хворої людини, котрі виникають на рівні клітин, органів, систем і організму хворого в цілому; що визначають механізми резистентності та передхвороби, виникнення і перебіг окремих хвороб цивілізації та їх наслідків.

Інформаційний обсяг освітньої компоненти. На вивчення освітньої компоненти відводиться **90** годин **3 кредити** ECTS для спеціальності «162 Біотехнологія та біоінженерія» (3,10 д).

2. Мета та завдання освітньої компоненти

Метою викладання освітньої компоненти «Патологія хвороб цивілізації» є вивчення причин та умов виникнення найпоширеніших хвороб цивілізації і визначення провідних механізмів їх розвитку та окремих проявів на різних рівнях організації живих об'єктів – від молекулярного рівня до організму в цілому.

Основними **завданнями** освітньої компоненти «Патологія хвороб цивілізації» є:

- вивчити причини, механізми виникнення, розвитку, перебігу та наслідків основних хвороб цивілізації;
- з'ясувати порушення процесів життєдіяльності і можливості впливу на них при виникненні хвороб цивілізації.
- створити базу, яка визначає професійну компетентність і загальну ерудицію спеціалістів.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

4.

Освітня компонента «Патологія хвороб цивілізації» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей**:

- *інтегральна:*

1. Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- *загальні:*

1. Здатність до аналізу та синтезу.
2. Здатність дотримуватись етичних та юридичних норм, які стосуються галузей охорони здоров'я.
3. Здатність визнавати принципи наставництва, співпрацювати в команді з іншими фахівцями та робити свій внесок у командну роботу.
4. Здатність застосовувати методи ефективного спілкування.
5. Здатність спілкуватися державною й іноземною мовами усно та письмово.
6. Здатність застосовувати принципи організаційного управління.

7. Здатність працювати з фаховою інформацією.
8. Здатність навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність.
9. Здатність відповідати за результати професійної діяльності.
10. Здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій в патофізіології.
  - *спеціальні (фахові):*
    1. Здатність до розуміння предметної області патофізіології хвороб цивілізації.
    2. Здатність інтерпретувати результати досліджень у патологічній фізіології, проводити їх коректний аналіз, систематизацію та узагальнення.
    3. Здатність вирішувати стандартні завдання професійної діяльності з використанням інформаційних, бібліографічних ресурсів, медико-біологічної термінології, інформаційно-комунікаційних технологій.
    4. Здатність до застосування основних фізико-хімічних, математичних та других природничо-наукових методів при вирішенні професійних завдань.
    5. Здатність до оцінки морфо-функціональних, фізіологічних станів і патологічних процесів в організмі людини для вирішення професійних завдань.
    6. Здатність до участі в оцінці якості надання першої медичної допомоги з використанням основних медико-статистичних показників.
    7. Здатність формулювати дослідницьке питання, планувати, організовувати та проводити науково-дослідницьку роботу в області патологічної фізіології.

Інтегративні кінцеві *програмні результати навчання* (ПРН), формуванню яких сприяє освітня компонента:

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач повинен:

знати:

- хвороби цивілізації, їх особливості і вплив на хворого;
- причини, механізми, найважливіші прояви і наслідки основних захворювань цивілізації;
- основні принципи профілактики і терапії цих захворювань;
- основні перспективні напрями розвитку патологічної фізіології.

вміти:

- вирішувати ситуаційні задачі із визначенням причинних факторів, факторів ризику, головної ланки патогенезу, стадій розвитку, механізмів розвитку клінічних проявів, варіантів завершення, принципів надання медичної допомоги при найпоширеніших захворюваннях цивілізації;
- схематично відобразити механізми патогенезу та клінічні прояви при захворюваннях цивілізації;
- аналізувати в патогенезі причинно-наслідкові порушення, патологічні і пристосувально-компенсаторні реакції, місцеве і загальне, специфічне і неспецифічне, знаходити провідну ланку патогенезу;
- визначати принципи лікування хвороб цивілізації.

володіти:

- методами визначення індексу маси тіла та встановлення стадії ожиріння;
- методами визначення глюкози в крові;
- навичками визначення функціональних показників серцево-судинної системи (пульс, артеріальний тиск).

5. Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах					
	денна форма (3,10)					
	усього	у тому числі				
л		сем.	пз	лаб.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Сучасні уявлення про розвиток хвороб цивілізації						
Тема 1. Поняття «хвороби цивілізації». Характеристика хвороб цивілізації та причини їх розвитку. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії.	10	1		3		5
Тема 2. Метаболічний синдром.	10	1		3		5
Тема 3. Хвороби цивілізації: ожиріння та харчові адикції.	14	1		3		5
Тема 4. Хвороби залежної поведінки та види психічної залежності.	10	1		3		5
Тема 5. Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти.	8	1		3		5
Тема 6. Хвороби цивілізації та психічне здоров'я.	10	1		3		5
Тема 7. Ятрогенні захворювання.	8	1		3		5
Тема 8. Імунодепресивні стани.	5	1		3		5
Тема 9. СНІД.	4	1				3
Тема 10. Інфекції, що передаються статевим шляхом.	3	1		3		2
Семестровий модульний контроль	8			3		5
Усього годин	90	10		30		50

6. Зміст програми освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. Сучасні уявлення про розвиток хвороб цивілізації.

Тема 1. Поняття «хвороби цивілізації». Характеристика хвороб цивілізації та причини їх розвитку. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії. Еволюція хвороби. Особливості життєдіяльності сучасної людини. Визначення поняття «хвороби цивілізації». Основні нозологічні форми хвороб цивілізації. Науково-технічний прогрес і соціальні зміни як патогенетичні фактори розвитку хвороб цивілізації. Патогенетична роль гіподинамії і порушень харчування в розвитку деяких хвороб цивілізації. Екологічні фактори та їх значення у виникненні і розвитку захворювань цивілізації.

Тема 2. Метаболічний синдром: етіологія, патогенез. Метаболічний синдром: історія вивчення та визначення поняття. Інсулінорезистентність та її роль у розвитку метаболічного синдрому. Аліментарне ожиріння абдомінального типу і метаболічний синдром. Дисліпідемія як прояв метаболічного синдрому.

Тема 3. Хвороби цивілізації: ожиріння та харчові адикції. Ожиріння: визначення поняття, класифікації. Етіологія і патогенез окремих форм ожиріння. Медичні проблеми, пов'язані з ожирінням. Інші порушення харчової поведінки (анорексія, булімія, розлад «Binge-Eating»).

Тема 4. Хвороби залежної поведінки та види психічної залежності. Сучасні уявлення про залежну поведінку. Причини та механізми формування нехімічних форм адикції. Гемблінг - патологічна схильність до азартних ігор. Інтернет-залежність та інші технологічні адикції. Соціальні мережі – хвороба ХХІ століття. Сексуальна адикція.

Тема 5. Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти. Хімічні форми залежної поведінки. Негативний вплив паління на організм людини. Наркоманії та токсикоманії. Етіологія, патогенез, види. Етіологія та патогенез алкоголізму.

Тема 6. Хвороби цивілізації та психічне здоров'я людини. Поняття про психічне здоров'я. Критерії і фактори, що визначають психічне здоров'я. Депресія. Синдром хронічної втоми. Історія, прояви, лікування.

Тема 7. Ятрогенні захворювання. Поняття про «ятрогенії». Фактори розвитку ятрогеній. Класифікація ятрогеній. Лікарська хвороба як наслідок нераціонального застосування лікарських засобів. Роль провізора у профілактиці лікарської хвороби.

Тема 8. Імунодепресивні стани. Види імунної недостатності. Етіологія, патогенез первинних і вторинних імунодефіцитів. Типові прояви імунної недостатності.

Тема 9. СНІД. Етіологія, патогенез СНІДу. Патофізіологічна характеристика періодів ВІЛ-інфекції. Типові клінічні прояви СНІДу. Принципи профілактики і терапії ВІЛ-інфекції.

Тема 10. Інфекції, що передаються статевим шляхом. Уявлення про інфекційні хвороби, що передаються переважно статевим шляхом, їх класифікація. Джерела та шляхи поширення. "Класичні" венеричні хвороби - сифіліс та гонорея. Інфекції, що передаються статевим шляхом, з переважним ураженням статевих органів (хламідіоз, трихомоніаз, генітальний герпес). Інфекції, що передаються статевим шляхом, з переважним ураженням інших органів (гепатит В,С).

Семестровий модульний контроль

7. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1	Поняття «хвороби цивілізації». Характеристика хвороб цивілізації та причини їх розвитку. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії.	1
2	Метаболічний синдром: етіологія, патогенез.	1
3	Хвороби цивілізації: ожиріння та харчові адикції.	1
4	Хвороби залежної поведінки та види психічної залежності.	1
5	Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти.	1
6	Хвороби цивілізації та психічне здоров'я.	1
7	Ятрогенні захворювання.	1
8	Імунодепресивні стани.	1
9	СНІД.	1
10	Інфекції, що передаються статевим шляхом.	1
Усього годин		10

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1	Сучасні уявлення про розвиток хвороб цивілізації. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії.	3
2	Серцево-судинна патологія.	3
3	Метаболічний синдром: наслідки.	3
4	Ожиріння та харчові адикції.	3
5	Хвороби залежної поведінки: характеристики, чинники, наслідки.	3
6	Хвороби цивілізації та психічне здоров'я. Синдром хронічної втоми	3
7	Стрес та його значення в патогенезі хвороб людини. Неврози. Психози.	3
8	Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти.	3

9	СНІД та імунодефіцитні стани в сучасних умовах. Венеричні захворювання.	3
10	Семестровий модульний контроль	3
Усього годин		30

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1	Роль спадковості в патології. Спадкові та вроджені хвороби. Хромосомні хвороби	5
2	Захворювання опорно-рухового апарату. Остеопороз. Остеохондроз.	5
3	Характеристика основних ксенобіотиків (токсикантів) їх значення і доля в організмі людини, профілактика. Значення харчових добавок. Лікувально-профілактичні заходи при агресії ксенобіотиків.	5
4	Електромагнітні поля та здоров'я. Вплив шуму та вібрації на організм людини.	5
5	Патогенна дія променевої енергії на організм. Віддалені наслідки дії малих доз іонізуючого випромінювання.	5
6	Хронічні нейродегенеративні захворювання (хвороби Альцгеймера та Паркінсона).	5
7	Професійні захворювання.	5
8	Варикозне розширення вен нижніх кінцівок.	5
9	Хронічні обструктивні захворювання легенів (ХОЗЛ).	2,5
10	Ятrogenні захворювання.	2,5
11	Підготовка до семестрового модульного контролю	5
Усього годин		50

Завдання для самостійної роботи

1. Студенти самостійно опрацьовують теми самостійної роботи з дисципліни, які не входять до плану аудиторних занять, використовуючи основну, додаткову навчальну літературу та Інтернет ресурси.
2. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

10. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

11. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Відмінно «5»	здобувач вищої освіти твердо засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє становлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
Добре «4»	здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і помилок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

Задовільно «3»	здобувач вищої освіти в основному опанував теоретичні знання навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;
Незадовільно «0»	здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Схема нарахування та розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота		Семестровий модульний контроль	Сума
Змістовий модуль 1			
T1 - T10	ЗМК 1		
3-5 балів (45-75 балів)	15-25 балів	60-100	60-100

T1, T2 ... T10 – теми практичних занять.

12. Формування поточного та семестрового контролю успішності навчання

При виставленні балів за поточний контроль *оцінці підлягає робота на занятті під час розбору теми:*

письмова робота (12 тестових завдань – кожне завдання оцінюється в 1 бал. (якщо тест містить декілька правильних відповідей, 0,5 балів зараховується у випадку правильного вибору ½ і більше категорій відповідей).

Таблиця нарахування балів поточного контролю

12 – «5»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 12 поставлених завдань в обсязі 100 %
«11» - «5»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 11 поставлених завдань в обсязі 92%.
«10» - «4»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 10 поставлених завдань в обсязі 83 %
«9» - «4»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 9 поставлених завдань в обсязі 75 %
«8» - «3»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 8 поставлених завдань в обсязі 67 %
«7» - «3»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 7 поставлених завдань в обсязі 60 %
«0»	здобувач вищої освіти надає відповідь на 6 та менш поставлених завдань

12. Форми поточного та семестрового контролю успішності навчання

Форми **поточного** контролю: усне опитування, тестовий контроль, змістова модульна контрольна робота; **семестровий модульний контроль** у вигляді усного опитування (залік).
Форма контролю – залік.

Змістовий модульний контроль проводиться у вигляді письмової роботи, яка складається із 5 питань – 15-25 балів; вага кожного питання 3-5 балів відповідно, що відповідає оцінці 3-5.

Семестровий контроль – підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100) з оцінкою, яка визначається як сума балів поточного та семестрового контролю і виставляється за результатами роботи здобувача вищої освіти впродовж усього семестру. Знання здобувачів вищої освіти оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріям:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Залік
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Презентації лекцій.
2. Інформаційні плакати і таблиці.
3. Методичні вказівки до практичних занять.
4. Тестові завдання для поточного контролю.
5. Тестові завдання для підсумкового модульного контролю.

14. Рекомендована література

Основна

1. Патологічна фізіологія. Лекції. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальностей «226 Фармація, промислова фармація», «224 Технології медичної діагностики та лікування», «227 Фізична терапія, ерготерапія» / Н. М. Кононенко, В. А. Рибак, В. В. Чікіткіна, С. І. Миронченко, І. І. Шевцов, М. О. Остапець.– Х. : НФаУ, 2021. – 460 с. / – Х.: НФаУ, 2021.– 460 с.
2. Патологічна фізіологія. М. С. Регада, А. І. Березнякова, Н. М. Кононенко та ін. – Львів: Магнолія, 2015. – 490 с.
3. Pathological physiology : Manual for students of higher schools / S.I. Kryzhna, N.M. Kononenko, T.I. Tyurka et al.; ed. by N.M. Kononenko. – Kharkiv : NUPh : Golden Pages, 2012. - 200 p.
4. Патофізіологія : підручник : в 2 т. Т. 1. Загальна патологія / Атаман О.В. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 592 с.
5. Патофізіологія : підручник : в 2 т. Т. 2. Патофізіологія органів і систем / Атаман О.В. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 448 с.

Допоміжна

1. Милославська Ю. О. Вплив біохімічних маркерів на перебіг гіпертонічної хвороби II стадії у поєднанні з метаболічним синдромом / Ю. О. Милославська // Український медичний часопис. – 2012. – N 5 (91). – С. 129–133.
2. Метаболічний синдром: діагностика та профілактика в практиці сімейного лікаря / В. І. Ткаченко, Т. О. Багро, Н. В. Видиборець, О. К. Бондар // Ліки України. – 2016. – С. 42-45.
3. Цукровий діабет – епідемія XXI століття (Огляд літератури) / І. В. Чернявська, Н. В. Скрипник, В. І. Боцюрко, О. М. Дідушко // Art of medicine. – № 3 (3). – С. 95-98.
4. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки. Навчально-методичний посібник / О. Л. Христюк. – Львів, ЛьвДУВС, 2014, 192 с.
5. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / Г.Т. Сонник, О.К. Напрєєнко, А.М. Скрипніков та ін.; за ред. О.К. Напрєєнка. — 3-є вид., випр. Київ. – ВСВ «Медицина». – 2017. – 424 с.
6. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. — 3-є вид., Київ. – ВСВ «Медицина». – 2021. – 312 с.
7. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
8. Інфекційні хвороби : підручник : у 2-х т. / за ред.. В.П. Малого, М. А. Андрейчина. _ Львів : Магнолія, 2018. – Т. 1. – 718 с.; Т. 2. – 726 с.
9. Інфекційні хвороби. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / О. А. Голубовська, Б. А. Герасун, О. М. Зінчук та ін. / За ред.. О. А. Голубовської. – К. : ВСВ «Медицина». – 2018. – 686 с.
10. Дерматологія і венерологія: підручник / В.І. Степаненко, А.І. Чоботарь, С.О. Бондарь та ін. – 2-е вид. Київ. – ВСВ «Медицина». – 2020. – 336 с.

14. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

1. Сайт кафедри нормальної та патологічної фізіології (програма курсу «Патологічна фізіологія хвороб цивілізації») <http://pat.nuph.edu.ua>
2. Бібліотека НФаУ: <http://library@nuph.edu.ua>
3. Сайт дистанційного навчання <http://pharmel.kharkiv.edu.ua>
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленко <http://korolenko.kharkov.com> (
5. Харківська обласна універсальна наукова бібліотека <http://library.kharkov.ua>
6. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/ru/index.html>
7. <http://www.mma.ru/articles/138032/>
8. <http://cyberleninka.ru/article/n/spaysovaya-narkomaniya-prichiny-rasprostraneniya-i-mery-protivodeystviya>
9. <http://cyberleninka.ru/article/n/narkomaniya-biohimicheskie-i-psihologicheskie-aspekty>
10. <http://www.cardiosite.info/articles/article.aspx?articleid=6247>